

Євген Юрійович СУП,
кандидат юридичних наук
(Національний науковий центр «Інститут
судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»
Міністерства юстиції України, м. Харків)

ОСОБЛИВОСТІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПОТЕРПІЛИХ ВІД КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, УЧИНЕНИХ ПРОФЕСІЙНИМИ УЧАСНИКАМИ СУДОЧИНСТВА

У статті розглянуто значення особи потерпілого в кримінальних провадженнях щодо злочинів проти правосуддя, учинених професійними учасниками судочинства, зокрема як об'єкта посягання та джерела доказової інформації. Обґрунтовано необхідність збирання комплексу відомостей про потерпілого як ключову умову забезпечення повного, об'єктивного та неупередженого розслідування. На підставі аналізу даних Єдиного державного реєстру судових рішень визначено типові соціально-демографічні характеристики потерпілих, серед яких переважають повнолітні громадяни України, що брали участь у громадській діяльності або раніше були притягнуті до кримінальної відповідальності. Запропоновано класифікацію потерпілих на дві основні групи: малозахищені особи та особи, що становлять слідчий або оперативний інтерес. Наведено уточнене тлумачення кожної категорії з урахуванням їх характеристик та можливого впливу на хід кримінального провадження. Наголошено, що такий підхід до дослідження особи потерпілого сприяє більш глибокому розумінню причин і умов вчинення злочинів проти правосуддя, а також підвищенню ефективності доказування.

Ключові слова: правосуддя, професійний учасник судочинства, криміналістична характеристика, механізм злочину, потерпілий.

Постановка проблеми. У розслідуванні злочинів пріоритетним завданням є відновлення порушених прав особи потерпілого, який є центральною фігурою будь-якого кримінального провадження. На початковому етапі розслідування події, де спричинено фізичну, майнову або моральну шкоду фізичній особі, надважливого значення набуває

дослідження особистості потерпілого. Саме вивчення його індивідуальних характеристик може стати підґрунтям для отримання важливої інформації для з'ясування обставин злочину, що підлягають доказуванню.

Особу потерпілого у криміналістиці розглядають, як один із базових елементів криміналістичної характеристики. За підходом В. Ю. Шепітька, ця категорія включає не лише демографічні параметри (стать, вік, освіту, місце роботи або навчання тощо), але й психологічні та соціальні аспекти: спосіб життя, міжособистісні зв'язки, поведінкові схильності, рівень віктимності. Усе це формує складну інформаційну систему, яка має велике значення для криміналістичного аналізу¹.

Іншу позицію висловлює М. І. Скригонюк, який акцентує не на самій особі потерпілого, а на типових узагальнених характеристиках жертв, притаманних певній категорії злочинців². Натомість М. В. Салтевський у переліку основних структурних елементів криміналістичної характеристики взагалі не виділяє окремо потерпілого, фактично отожднюючи його з предметом злочинного посягання, яким може бути і людина як фізико-біологічна система, що залишає матеріальні сліди, взаємодіючи з навколишнім середовищем³.

Вивчення особи потерпілого представляє інтерес для кількох суміжних юридичних наук: кримінального права, кримінального процесу, криміналістики, кримінології, юридичної психології, судової медицини тощо. Кожна з них акцентує на окремих аспектах, формуючи комплексне уявлення про жертву злочину. Водночас молододслідженням залишається питання про особливості криміналістичної характеристики особи потерпілого від кримінальних правопорушень проти правосуддя, що вчиняються професійними учасниками правосуддя.

Метою статті є розроблення криміналістичної характеристики особи потерпілого від кримінальних правопорушень, учинених професійними учасниками судочинства.

Виклад основного матеріалу. Визначення поняття «потерпілий» закріплене у ст. 55 Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України, згідно з якою потерпілим визнається фізична особа, якій злочином завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, або юридична особа — у разі завдання їй майнової шкоди. Деякі дослідники вживають терміни «потерпілий» і «жертва злочину» як тотожні, не розмежовуючи їх у змістовому плані. Зауважимо, що для кримінальних правопорушень проти правосуддя, учинених професійними учасниками правосуддя, потерпілою здебільшого виступає фізична особа, яка зазнає передусім фізичної та моральної шкоди. Це зумовлено тим, що ця група кримінальних правопорушень охоплює такі склади, як: 1) завідомо незаконне затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою; 2) притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності; 3) примушування давати

¹ Шепітько В. Ю. Криміналістика: підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Ін Юре, 2010. С. 322.

² Скригонюк М. І. Криміналістика: підручник. Київ : Атіка, 2005. С. 249.

³ Салтевський М. В. Криміналістика: підручник: у 2-х ч. Ч. 2. Харків : Консум, 2001. С. 268.

показання; 4) порушення права на захист; 5) незаконне втручання в роботу автоматизованих систем в органах та установах системи правосуддя; 6) невжиття заходів безпеки щодо осіб, взятих під захист; 7) розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист; 8) розголошення даних оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування, вчинене суддею, прокурором, слідчим, дізнавачем, працівником оперативно-розшукового органу незалежно від того, чи приймала ця особа безпосередню участь в оперативно-розшуковій діяльності, досудовому розслідуванні¹.

Разом із цим, для деяких із окреслених правопорушень нетиповим є залучення потерпілого до участі в кримінальному провадженні. Проведений нами аналіз матеріалів кримінальних проваджень дозволяє констатувати, що участь потерпілих (подекуди за участю представників, які мають статус адвоката), притаманна для таких кримінальних правопорушень, як: завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт, тримання під вартою; притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності; примушування давати показання; невжиття заходів безпеки щодо осіб, взятих під захист. Разом із цим, факти реєстрації кримінальних проваджень за фактом невжиття заходів безпеки узагалі є епізодичними.

Переважну більшість кримінальних правопорушень досліджуваної нами групи вчиняють особи, які безпосередньо залучені до здійснення правосуддя або провадження правоохоронної діяльності, зокрема слідчі, дізнавачі, прокурори, оперативні працівники. У поодиноких випадках до таких дій можуть бути причетні судді чи інші посадові особи, що представляють судову гілку влади, правоохоронні чи правозахисні структури. Фаховий статус цих осіб зумовлює специфіку скоєння правопорушень зазначеного виду, оскільки вчинення таких діянь супроводжується свідомим і цілеспрямованим ігноруванням або зловживанням нормами права, контроль за дотриманням яких безпосередньо входить до їхніх службових обов'язків. Як правило, вчиняють ці особи кримінальні правопорушення стосовно:

1) малозахищених осіб за різними критеріями, насамперед із низькою правовою культурою;

2) осіб, які представляли чи представляють слідчий чи оперативний інтерес.

Використовуючи формулювання «малозахищені особи» ми маємо на увазі тих, хто перебуває у вразливому соціальному становищі і потребує додаткового державного або громадського захисту через неспроможність самотійно реалізовувати свої права та забезпечувати належні умови для життя з різних причин.

Під особами, які становлять слідчий або оперативний інтерес нами

¹ Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 11.02.2025).

розуміються такі учасники подій чи правовідносин, поведінка або характеристики яких можуть мати істотне значення для встановлення істини у кримінальному провадженні, а також для запобігання, виявлення чи розслідування кримінальних правопорушень. До таких осіб можуть належати:

- особи, які вчиняли раніше адміністративні правопорушення;
- свідки, які повідомили про злочинну діяльність третіх осіб або володіли інформацією про певних учасників кримінальної події, обставини чи наслідки правопорушення;
- підозрювані чи обвинувачені, особи з кримінальним минулим, девіантною поведінкою або перебували в конфліктних відносинах із окремими суб'єктами;
- посередники, виконавці чи організатори, що діяли у змові або за дорученням;
- службові особи, які могли допустити недбалість, зловживання владою або умисні дії, що сприяли вчиненню кримінального правопорушення;
- особи, які можуть виявляти інтерес до слідства, впливати на його хід, перешкоджати чи маніпулювати свідками, доказами тощо.

Зауважимо, що потерпілий представляє оперативний інтерес, оскільки він відіграє не лише роль джерела фактичної інформації щодо перебігу злочину, а й виконує функцію особливого об'єкта, який бере участь у формуванні матеріальної слідової картини події. У процесі контакту зі злочинцем у конкретних просторово-часових обставинах потерпілий, як свідомо, так і мимоволі, впливає на навколишнє середовище, модифікуючи ситуацію на місці події і в подальшому. Унаслідок цього на ньому самому, його одязі, а також на предметах довкола можуть залишатися численні сліди, що мають криміналістичне значення. Для досліджуваної нами категорії кримінальних правопорушень притаманне ще і складання низки документів, у яких також може бути відображено зразки почерку або інші відомості про особу потерпілого. Застосування відповідних методів фіксації, вилучення та аналізу цих носіїв інформації забезпечує отримання релевантної доказової інформації, необхідної для розслідування, формування інших процесуальних джерел доказів.

Комплекс даних про потерпілого має охоплювати не лише базові демографічні характеристики (зокрема, стать, вік, місце проживання, рід занять), а й відомості про заподіяну йому шкоду, його фізичні та психофізіологічні особливості, хронічні захворювання, рівень соціальної адаптації, особистісні цінності, поведінкові риси, спосіб життя, міжособистісні зв'язки та ступінь віктимності. Аналіз таких даних дозволяє глибше зрозуміти як мотиви і спрямованість дій злочинця, так і його особистісні характеристики, що може суттєво вплинути на формування обґрунтованих версій щодо механізму злочину.

Низка відомостей демографічного характеру має значення для визначення процесуальних аспектів проведення окремих слідчих

(розшукових) і процесуальних дій. Так, неповноліття особи впливає на перелік суб'єктів, які братимуть участь у кримінальному провадженні разом із ним. Зауважимо, що в жодному проаналізованому нами кримінальному провадженні не було як потерпілого залучено неповнолітнього. Стосовно національності та громадянства, це може вказати на не володіння особою мовою, якою здійснюється кримінальне провадження, а отже, вимагатиме від слідчого залучення перекладача.

Відомості про рід діяльності, професійний статус – можуть зумовити необхідність здійснення кримінального провадження в особливому порядку – щодо окремої категорії осіб.

Відповідно до даних Єдиного державного реєстру судових рішень серед потерпілих у досліджуваних нами категорії кримінальних правопорушень превалюють чоловіки, повнолітні, громадяни України, українці, які або займали активну громадянську позицію (залучалися до мирних акцій, масових заходів тощо), або які раніше притягалися до кримінальної відповідальності і в силу положень ст. 89 КК України вважаються раніше не судимими.

Показовою у межах обраного нами предмету дослідження слід вважати справи за фактом безстрокових мирних зборів громадян на підтримку європейського вектору зовнішньої політики України, що відбувалися протягом грудня 2013 – січня 2014 років у місті Києві на Майдані Незалежності. Зокрема, у справі, розглянутій Подільським районним судом м. Києва до відповідальності притягнуто слідчого, який у лютому 2014 року притягнув до кримінальної відповідальності завідомо невинувату особу, сфальсифікувавши матеріали кримінального провадження¹. Таким чином, потерпілим у цій справі стала випадкова особа, яка опинилася в обставинах, що були «незручними» для обвинуваченого.

У справі, розглянутій Козельщинським районним судом Полтавської області, встановлено, що слідчим відділення поліції внесено відомості про кримінальне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 246 КК України, за фактом незаконної порубки дерев поблизу с. Мальці. Під час огляду місця події між селами Мальці та Бреусівка виявлено факт незаконної вирубки у лісосмузі. Оскільки під час розслідування не здобуто доказів вини жодної особи, слідчий, з метою покращення статистичних показників, вирішив притягнути до відповідальності завідомо невинного. 21 липня 2022 року він наказав свідкові знайти особу, яку можна було б «призначити» винною. 1 серпня, перебуваючи на території поліцейського сектору в смт. Козельщина, слідчий повідомив невинному громадянину про намір оголосити підозру, знаючи про його непричетність. Того ж дня він доручив свідкові дати неправдиві показання щодо цієї особи, а згодом передав йому протокол допиту з уже готовими неправдивими показаннями. Документ було підписано під контролем правоохоронних органів, після чого завірено

¹ Вирок Подільського районного суду м. Києва від 17 травня 2021 р. у справі № 753/18784/18. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96937054> (дата звернення: 11.07.2025).

слідчим. Крім того, без фактичного проведення допиту було складено ще один протокол із фіктивними даними про іншу особу. Його також було підписано від імені вигаданого свідка, а потім засвідчено як офіційний документ. На підставі підроблених процесуальних документів, тобто штучно створених доказів фактично слідчим повідомлено невинній особі про підозру у вчиненні тяжкого злочину (ч. 4 ст. 246 КК України)¹.

Кобеляцький районний суд Полтавської області винес обвинувальний вирок за фактом завідомо незаконного затримання. Відповідно до встановлених обставин справи потерпілий звернувся із заявою про вчинення стосовно нього катування. У подальшому кримінально-правову оцінку ситуації було змінено. Досудовим слідством встановлено, що під час досудового розслідування у кримінальному провадженні №12019170190000381, слідчий Кобеляцького відділу поліції, перебуваючи за адресою: м. Кобеляки, вул. Шевченка, 17, незаконно затримав особу за статтею 208 КПК України. При цьому йому було достеменно відомо, що розслідувані злочини на той момент вже завершено, а підстав для затримання відповідно до закону не існувало. Цього ж дня, у тому самому відділі поліції, слідчий оформив протокол затримання, внісши до нього неправдиві відомості про обставини та підстави затримання. У документі зазначено, що особу затримано на підставі п. 1 та п. 2 ч. 1 ст. 208 КПК, хоча ці умови фактично були відсутні. Таким чином було оформлено затримання та обмежено право громадянина на свободу пересування. Увечері того ж дня слідчий повідомив затриманого про підозру у вчиненні розбою, який нібито мав місце 13 травня 2019 року. На підставі сфальсифікованого протоколу затриманий був доставлений до ізолятора тимчасового тримання в Полтаві, а згодом — до Октябрського районного суду, де суддя обрав йому запобіжний захід у вигляді тримання під вартою строком на 60 днів. У результаті умисних дій слідчого було порушено низку основоположних прав особи — на свободу, особисту недоторканність, гідність і вільне пересування. Відтак слідчого притягнуто до відповідальності за завідомо незаконне затримання (ч. 1 ст. 371 КК України) та внесення неправдивих відомостей до офіційного документу (ч. 1 ст. 366 КК України). Потерпілий вказав, що він перебував на стаціонарному лікуванні у Кобеляцькій міській лікарні, куди до нього прийшов один із працівників поліції, який без достатніх приводів запропонував вийти надвір поговорити. Потерпілий вийшов із лікарні у спортивній формі, без речей, коли вони вийшли, під'їхав білий мікроавтобус, з якого вискочили люди у масках, «заламали» потерпілого та «заштовхали» у автомобіль, поклали на підлогу та відвезли до Кобеляцького відділу поліції. По прибуттю на територію відділку поліції, посадили на стілець, після чого невідомий йому працівник поліції, одягнений у цивільний одяг, вимагав від нього зізнатися у вчиненні пограбування відділення банку, кілька разів побив потерпілого, внаслідок

¹ Вирок Козельщинського районного суду Полтавської області від 25 жовтня 2022 р. у справі № 533/675/22. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106930773> (дата звернення: 12.07.2025).

чого у нього з'явилася гематома¹. Дотепер судовий розгляд у цьому кримінальному провадженні триває, однак у будь-якому разі факт перебування особи на стаціонарному лікуванні вимагає узгодження затримання із лікарями, оскільки це може негативно позначитися на станові здоров'я потерпілого. Можливо лікарями може бути прийняте рішення про необхідність залишення особи в умовах стаціонару.

Наведені фабули засвідчують той факт, що потерпілий у кримінальних правопорушеннях проти правосуддя, учинених професійними учасниками правосуддя, є ключовим учасником кримінального провадження, який є не просто носієм криміналістично значущої інформації, а суб'єктом, індивідуальні характеристики якого слід ураховувати під час визначення тактики проведення слідчих (розшукових) дій та процесуальних умов проведення низки заходів.

Під час розслідування кримінальних правопорушень проти правосуддя, зокрема завідомо незаконного затримання, притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності, фальсифікації доказів, особливої уваги потребує з'ясування повної та всебічної інформації про потерпілого, оскільки саме він є ключовим джерелом фактичних даних, а також – об'єктом, у взаємодії з яким виникає та фіксується слідова картина злочину.

Основні відомості про потерпілого, які слід з'ясувати:

1. Базові демографічні характеристики:

1.1. Стать, вік, громадянство, національність (впливають на потребу в перекладачі, вказують на особливий порядок участі (наприклад, у разі неповноліття).

1.2. Місце проживання та перебування на момент здійснення досудового розслідування.

1.3. Має значення для перевірки слідчих версій.

1.4. Рід занять, професійна діяльність (визначає можливу причетність до конфліктів або протестної активності, може обумовлювати мотиви зловживань з боку правоохоронців).

2. Фізичний і психофізіологічний стан на момент події:

2.1. Хронічні захворювання, стан здоров'я, наявність обмежень (інвалідність тощо): має значення при оцінці правомірності дій слідчого, зокрема – щодо затримання чи утримання в ІТТ.

2.2. Фізичні ушкодження, зафіксовані після події: свідчать про можливе катування, надмірне застосування сили.

3. Обставини завдання шкоди: фактичні обставини події (місце, час, хто затримував, за яких умов), вид і розмір завданої шкоди (моральної, фізичної, майнової). Також ці обставини можуть впливати на кваліфікація події та визначення розміру компенсації.

4. Ступінь соціальної вразливості та віктимності:

¹ Вирок Кобеляцького районного суду Полтавської області від 11 серпня 2022 р. у справі № 532/96/21. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105678859#> (дата звернення: 12.07.2025).

4.1. Правова обізнаність, життєві умови, рівень соціальної адаптації.

4.2. Особистісні риси, поведінкові особливості, психологічна стійкість.

4.3. Впливає на оцінку мотивів злочинця та вразливість жертви до зловживань владою.

5. Участь у правових чи протестних подіях, громадянська позиція, наявність попередніх приводів до правоохоронних органів:

5.1. Чи мав конфлікт із правоохоронними органами, чи брав участь у мирних акціях, мав політичну чи громадську активність

5.2. Визначає контекст злочину (політично мотивований, помста тощо).

Комплексне дослідження особи потерпілого у кримінальному провадженні має ключове значення для встановлення об'єктивної істини у справі. Зібрані відомості дозволяють:

1. Встановити мотиви та умисел службової особи. Розуміння соціального статусу, минулого потерпілого та характеру взаємодії з правоохоронними органами дає змогу з'ясувати, чому саме ця особа стала об'єктом злочинного впливу, а також виявити зацікавленість або упередженість з боку службовців.

2. Відтворити об'єктивну картину події. Відомості про потерпілого допомагають точно реконструювати хід подій, обставини та механізм злочину, що є основою для формування слідчих версій і доказування.

3. Ідентифікувати джерела доказів. Потерпілий може зберігати на собі чи своїх речах сліди злочину (фізичні, біологічні, сліди насильства або контактів), а також бути носієм документів або інформації, що має криміналістичне значення.

4. Оцінити ступінь завданої шкоди. Це є необхідним для юридичної кваліфікації дій винної особи, встановлення тяжкості правопорушення, а також для вирішення питання про розмір компенсації або інших форм відшкодування шкоди.

5. Визначити рівень віктимності потерпілого. Оцінка вразливості, здатності до захисту своїх прав та обізнаності потерпілого дозволяє глибше зрозуміти, чому він став об'єктом посягання, і встановити психологічні чинники, що сприяли вчиненню злочину.

6. Забезпечити особливі гарантії захисту. Якщо потерпілий належить до соціально вразливих категорій, це вимагає вжиття додаткових заходів безпеки або правового захисту — як під час досудового слідства, так і в судовому провадженні.

Висновки. У кримінальних провадженнях щодо злочинів проти правосуддя особа потерпілого має комплексне значення — як об'єкт посягання та як ключовий носій доказової інформації. Тому збирання низки відомостей про нього є необхідною передумовою об'єктивного, повного та неупередженого розслідування. Відповідно до даних Єдиного державного реєстру судових рішень серед потерпілих у досліджуваній нами категорії кримінальних правопорушень превалюють чоловіки, повнолітні, громадяни України, українці, які або займали активну громадянську позицію

(залучалися до мирних акцій, масових заходів тощо), або які раніше притягалися до кримінальної відповідальності і в силу положень ст. 89 КК України вважаються раніше не судимими. Відтак потерпілі можуть бути класифіковані на такі групи: 1) малозахищені особи за різними критеріями, у тому числі із низькою правовою культурою, необізнаність у процесуальних процедурах яких використовується у злочинних цілях; 2) осіб, які представляли у минулому чи представляють слідчий чи оперативний інтерес. Використовуючи формулювання «малозахищені особи» слід розуміти тих, хто перебуває у вразливому соціальному становищі і потребує додаткового державного або громадського захисту через неспроможність самостійно реалізовувати свої права та забезпечувати належні умови для життя з різних причин. Під особами, які становлять слідчий або оперативний інтерес запропоновано розуміти учасників подій чи правовідносин, поведінка або характеристики яких можуть мати істотне значення для встановлення істини у кримінальному провадженні, а також для запобігання, виявлення чи розслідування кримінальних правопорушень. До таких осіб можуть належати: особи, які вчиняли раніше адміністративні правопорушення; свідки, які повідомили про злочинну діяльність третіх осіб або володіли інформацією про певних учасників кримінальної події, обставини чи наслідки правопорушення; підозрювані чи обвинувачені, особи з кримінальним минулим, девіантною поведінкою або перебували в конфліктних відносинах із окремими суб'єктами; посередники, виконавці чи організатори, що діяли у змові або за дорученням; службові особи, які могли допустити недбалість, зловживання владою або умисні дії, що сприяли вчиненню кримінального правопорушення; особи, які можуть виявляти інтерес до слідства, впливати на його хід, перешкоджати чи маніпулювати свідками, доказами тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вирок Кобеляцького районного суду Полтавської області від 11 серпня 2022 р. у справі № 532/96/21. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105678859#> (дата звернення: 12.07.2025).
2. Вирок Козельщинського районного суду Полтавської області від 25 жовтня 2022 р. у справі № 533/675/22. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106930773> (дата звернення: 12.07.2025).
3. Вирок Подільського районного суду м. Києва від 17 травня 2021 р. у справі № 753/18784/18. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96937054> (дата звернення: 11.07.2025).
4. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 11.02.2025).

5. Салтевський М. В. Криміналістика: підручник: у 2-х ч. Ч. 2. Харків : Консум, 2001. 528 с.
6. Скригонюк М. І. Криміналістика: підручник. Київ: Атіка, 2005. 496 с.
7. Шепітько В. Ю. Криміналістика: підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Ін Юре, 2010. 496 с.

Стаття надійшла до редакції 30.07.2025

Yevhen Yu. SUP,

Candidate of Law

(National Scientific Center "Hon. Prof. M. S. Bokarius Forensic Science Institute" Ministry of Justice of Ukraine, Kharkiv, Ukraine)

FEATURES OF THE CHARACTERISTICS OF VICTIMS OF CRIMINAL OFFENCES COMMITTED BY PROFESSIONAL PARTICIPANTS OF THE JUDICIAL PROCEEDINGS

The article highlights the importance of the victim in criminal proceedings concerning crimes against justice committed by professional participants in the judicial process, particularly as an object of encroachment and a source of evidence. It justifies the necessity of gathering comprehensive information about the victim as a crucial condition for ensuring a thorough, objective, and unexpected investigation. Based on an analysis of data from the Unified State Register of Court Decisions, typical socio-demographic features of victims are identified, with adult Ukrainian citizens who engage in public activities or have prior criminal records being most common. The article proposes categorizing victims into two main groups: unprotected persons and individuals of investigative or operational interest. A refined interpretation of each category is provided, considering their characteristics and potential influence on the progress of criminal proceedings. It emphasizes that such an approach to studying the victim's personal circumstances enhances understanding of the causes and conditions behind crimes against justice, leading to more effective evidence collection.

Key words: *justice, professional participant in legal proceedings, forensic characteristics, mechanism of crime, victim.*